

**BOHUMIL
HRABAL**

**MORITATI
i LEGENDE**

Preveo sa češkog
Aleksandar Ilić

■ Laguna ■

Naslov originala

Bohumil Hrabal

MORYTÁTY A LEGENDY

Copyright © 1994, Bohumil Hrabal

Translation copyright © za srpsko izdanje 2017, LAGUNA

Prevod ove knjige podržalo je Ministarstvo kulture Republike Češke.

We acknowledge the support of the Czeck Ministry of culture for this translation.



**MINISTERSTVO
KULTURY**



Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Ako si fer, crknućeš kao junak.

Mitanek Majzner

Karlu Marisku, pesniku

Sadržaj

Moritat koji su napisali čitaoci	11
Legenda o Egonu Bondiju i Vladimireku	17
Moritat o svinjskoj daći	31
Legenda o Lamercovim iglama	37
Majski moritat ili bila je tiha majska noć	50
Legenda o lepoj Julinki	56
Legenda o Kainu	74
Moritat o kraljici noći	121
Legenda odsvirana na strunama napetim između kolevke i groba	134
Moritat o putnicima oko sveta	154
Moritat o ubistvu Anješke Hruzove	162
Moritat o javnom pogubljenju	175
<i>Post scriptum</i>	181
 <i>Pogovor</i>	
Aleksandar Ilić: <i>Smešne i jezive priče</i>	
Bohumila Hrabala	187

Moritat koji su napisali čitaoci

GOSPODINE HRABALE, verujte mi, posle čitanja Vaših knjiga gubim mir, stalno me muče i progone neizreciva lepota, nežnost, šala, bol, mudrost – dovraga, Gospode Bože.

Ovaj prasac iščeprkava situacije u kojima bi mogao da uživljava svoj perverzni seks. Čim sam ga pročitao, izgubio sam mir – hvata me užas kad pomislim kakvu štetu nanosi mladeži u pubertetu.

Mislila sam da ste profesor građevinske škole, ovde, u blizini. Jedino sam pogađala koji predmet predajete. Ono što je na Vama milo, a to znači lepo, jesu ljubičastoplave, radoznale, od proteklih godina neizbledele oči. Znaite, ljubičica, to je tako mali cvet, stešnjen između kamenja, a u plavetnilu cveta ima takve bele žilice.

Odvratna tipčino, ti senilni deda s pubertetskim sklonostima, razvratna svinjo, mesto ti je u ćuzi, s tobom bi trebalo da porazgovara moralna policija, mesto ti je iza rešetaka zatvora ili ludnice.

Tu preda mnom je Vaš intervju, sve Vaše knjige, novin-ska fotografija s velikom raskrsnicom bora na čelu, po

kojima bi trebalo da putuju svi strogo kontrolisani vozovi, u carstvo stričeva Pepina, u carstvo totalnog razumevanja.

Izgledaš kô ćalac, koji iz dosade kopa nos, besan sam zbog takvog tvog prikazivanja naših iz Brna. Zbog toga ti pišem, oči u oči, pravo, zar te nije stid, nezajažljivi pivopijo.

Duša se zaista napila, čiste, prozračne vode. Bio sam oduševljen dok sam čitao. Odavno mi u srcu nije bilo tako dobro. Jelda, čovek je u jezgru ipak dobar, a takvo delce kao što su *Pričalice* baš ume da razvuče one najlepše strune od kojih je satkan najidealniji muzički instrument – ljudska duša.*

A ona gnusna simbolična sličica u *Pričalicama*? Volino, a šta je to bajanje? Zar stvarno misliš da niko neće pogoditi da je ona gitara s drškom u stvari muški ud koji izlazi iz ženskog krila? Baš bih voleo da se nađeš u razgovoru s pristojnim mladim ljudima, pre svega devojkama, rastrgli bi te u gnevu, kako pišeš o onom najsvetijem što svaka devojka ima!

Gospodine Hrabale, prvi put u životu pišem jednom piscu. Juče sam pročitala knjigu *Tata, ti si lud* i htela sam da pišem Sarojanu, ali ko da ga traži po belom svetu. Vi ste bliže...

Da li znate kako se postaje pisac? Ako ne znate, evo saveta gospodina Hrabala: „Putovao sam u Jugoslaviju, na more, ah, tamo je bila bura, ludilo prirode, orkan, i kad to drmne muškarca u šlic, onda odmah postaje pisac!“ Po ovom citatu, izgleda da uopšte nije teško postati pisac...

Najzad, kad je reč o Vašem metodu kompozicije, nisam mogao da se nagledam: Vi sa takvom lakoćom vozite po

* *Pričalice* – naziv zbirke *Pábitelé*, od Hrabalovog neologizma *pábiti*, što je kod nas prevedeno i kao naklapanje. (Prim. prev.)

tankom ledu. Bravo! I zašto da ne? Još jednom bravo! Već iz samog izraza Vaše poštovane fizionomije bilo mi je odmah jasno da bez ostatka korespondira s Vašom metodom kompozicije.

Na tvoju glavu pašće greh što se omladina od trinaest do petnaest godina kurva u stanovima svojih zaposlenih roditelja. Kako će tvoja savest nositi ovu odgovornost?

U našoj školi, na času češkog ili za vreme odmora, često diskutujemo o Vašim knjigama. Koliko samo puta čujemo neki izraz, ili reč, koja podseća na neki događaj iz Vaših knjiga, dovoljno je tada kazati „Hrabal!“ i svi se cepamo od smeha.

Neko je oko njega stvorio oreol i sada svi govore isto: kako je to sjajan pisac i slično. On je običan prostak, bitanga, a možda i peder ili impotentan tip. Pa svi ti njegovi takozvani narodni izrazi podležu dejstvu zakona, neurološkom ispitivanju, moralnoj policiji.

Ne volim da upoređujem, ali Vi stvarno pripadate lozi Vančure, Ladislava Klime, Jaroslava Haška, Kubina. Vaš rečnik je prekrasan, pun poezije, ništa sladunjavo i plačljivo, već krvavo, životinjsko. I još nešto: čujem da ste bili trgovački putnik. I ja sam nekad putovao sa češljevima, žiletima, kremenima za upaljače, prskalicama, lepkom za muve i drugom galanterijskom robom.

Ti, drsko prase, koje danas svi uzdižu u nebo, kad ćeš prestati da truješ ljudske duše svojim neukusnim perverzijama? Priznaj: koliko si para polokao sa tim svojim „kritičarima“ i „recenzentima“ u bordelima, da te tako hvale?

Vama je svakako poznato da je 28. mart Dan učitelja, a takođe i Vaš rođendan. Bio bih neizmerno srećan, gospodine Hrabale, kada biste mi odgovorili da ćete u maju doći

da s nama malo porazgovarate. Ovde ima mnogo lepih devojaka i sve Vas obožavaju, kao i mlada učiteljica češkog.

„Dosta Hrabala!“ – to je parola svih pristojnih ljudi. Nemoj misliti da će tvoja slava rasti do neba, klozetaru, prase kudravo! Nek te đavo nosi!

Upravo sada zaboli su mi milion udica u dren u kostima. Hvataju koštanu srž, vuku je kao ribar udicu. Ali to je smrtna bolest. I onda mi neko mahne rukom, to ste Vi, a meni je u mom bolu lakše, jer znam da neko saoseća. Baš zbog toga što saosećate sa nepoznatim ljudima, morate imati uspeha u svemu.

Krivo mi je što večeras nemam vremena da ti pljunem u gnusnu njušku, uništitelju mladeži!

Gospodine Hrabale, danas ste mi svojom knjižicom vratili dobro raspoloženje, u čije postojanje sam odavno prestao da verujem, probudili ste me iz moje uspavane, otupele rezignacije, kapnuli u mene nekakvu tinkturu koja pročišćava, nekakav eliksir.

Nekoliko puta sam bio u SLP, to jest u ludnici. Stvarno sam tamo bio, naravno ne kao pacijent, već kao stomatolog. Tamo je jedan pacijent jednom zaboravio u čekaonici svesku sa zabeleškama i pošto nismo znali čija je, zadržali smo je za nas. Sada sam pročitao Vašu *Plesnu školu za naprednije* i veoma žalim što te zabeleške nisam poslao izdavaču. Kakvu je neizmernu štetu pretrpela češka i možda i svetska književnost kad sam tu svesku bacio u koš...

Postoje mnoge vrste humora koje kao oružje pogađaju ljudsku dušu. Svaka na drugačiji način. Oružje druga Hrabala zvoni kao srebro, a kad ubode – izlije se balzam.

Železničari ima da te tuže i kamenuju, jer po tebi, govodo bezobrazno, na pruzi se ništa nije zbivalo, nego se samo kresalo na kanabeu gospodina šefa.

Vaše teme, misli, dubinu, srdačnost, pripovedački talent i sve ostalo što Vaše knjige čini lepim i privlačnim ocenjujem ovako: to je kao kad vas neko nežno pomiluje.

Razbesnim se kad u kafani ili na ulici čujem: „Šta misliš o Ferlingetiju?“ – „A da, taj je dobar!“ Jeste, dobar je, jer me najviše ždere. A Vama pišem zato što uopšte niste dobri. Vi ste gotova provokacija. Ne date mi da spavam, stalno mi se naturate da Vas ponovo čitam, oduzimate mi vreme.

Kako da sve to posmatramo mi, vaspitači, porodični ljudi, očevi dece u pubertetu, u najkrhkijem razdoblju? Kako, na primer, da objasnim mom dečku, koji ima šesnaest godina, šta je to „mindžica“?

Ostanite bokser, beli bombarder, udarač, direktno u moju bradu, u solarni pleksus, a ja Vam obećavam da ću trenirati, hteo bih sa Vama da izdržim u ringu do limita, ne računajte na tehnički nokaut, uvek ću ustati kod devet, tabaću se i dalje, protivniče, dragi moj protivniče!

Prema nekim recenzijama i kritikama, ova svinja Hrabal je navodno nastavljajući Nerude i drugih naših klasika! Grozno! Taj ne sme ni da stane pored Nerude! Hašek u celom *Švejku* na više stotina stranica nema toliko svinjarija koliko je ovaj seksualno-patološki tip natrpao na jednu jedinu.

Ako mi Česi posedujemo nekakvo posebno simpatično svojstvo, koje nas čini jedinstvenim, stoprocentno originalnim i češkim, gospodine Hrabale, onda je to baš pričanje, sposobnost da se bude ljudski raspričan, utkati samog sebe i ostale ljude u tkanje čudesnih i lepih reči i postupaka.

P. S.

Stari Indusi napisali su u *Vedama* jednu dobru rečenicu: „*Tat twam asi!*“ To jest: „To si ti!“ Što znači da ovaj portret

nije samo moj, već i svakog od mojih čitalaca i svakog čoveka uopšte. Lao Ce napisao je u knjizi *Tao Te Ding*, pet stotina godina pre Hrista: „Poznavati svoje belo i podržati svoje crno, eto ideala pod nebesima! Znati svoju slavu i podržati svoju bruku, takav je čovek dolina pod nebesima.“ Izvesni persijski car, koga je njegov dvorski pesnik u odi uporedio sa suncem, primetio je tim povodom: „Moj lasanaforos to poriče.“ A lasanaforos na persijskom znači: nokšir. To znači da su stari dobro znali da je portret čoveka dijalektički sastavljen iz njegovog brukopisa i njegove slave. Mi, u XX veku, nastojimo da na sebi vidimo samo onu slavu, a na drugima onu bruku. I tu počinje pometnja. Ova konfrontaža neće da bude ništa drugo nego pohvala mudrosti starih i kritika gluposti savremenika, ako ne budu dovoljno mudri i ne vrate se dijalektičkom portretu čoveka kao merila svih stvari.

Legenda o Egonu Bondiju i Vladimireku*

PO OBALI juri tramvaj, a Bondi kaže: „Gle, doktore, ono tamo izgleda kao da po obali juri tramvaj.“

Koračali smo zatim ispod akacija u cvatu, a odjednom, Egon Bondi zabija nokte u moju ruku i kaže: „Pa ovo je nemoguće, ovo je prava numera! To ovde izgleda kao da koračamo ispod akacija u cvatu.“

Zatim smo išli pored parka, a tamo je jednonogi klečao na klupici i testerom rezao granu, prazna nogavica se tresla, štaka je ležala nešto dalje.

Egon Bondi mi je pokrio bradom uši i šaputao, potpuno van sebe: „Ovde to izgleda kao da jednonogi kleči na klupici i testericom seče granu, prazna nogavica kao da se tresle, a štaka kao da leži nešto dalje.“

* Egon Bondi (1930–2007), pravim imenom Zbinjek Fišer, legendarna ličnost češkog nadrealizma, filozof i pisac, Hrabalov prijatelj. Vladimir Boudník (1924–1968), slikar, grafičar i pisac, Hrabalov prijatelj iz nadrealističke grupe. Mnoga imena koja Hrabal krijumčari u ovim svojim pričama zapravo su svojevrсна piščeva rehabilitacija zabranjivanih čeških intelektualaca i pisaca. (Prim. prev.)